

†
ORDO
CISTERCIENSIS S.O.

ABBAS GENERALIS

Prot. N° 01/AG/08

**IK HOOR IN MIJN HART:
“ ZOEKT MIJN GELAAT ! ”**
(OMZENDBRIEF 2008)

26 januari 2008

Dierbare broeders en zusters,

Dit zal mijn laatste jaarlijkse omzendbrief zijn als Generale Abt. U weet reeds allen dat ik van plan ben tijdens de aanstaande generale kapittels mijn ontslag aan te bieden en ik ben zeker dat het zal aanvaard worden.

Achttien jaar is het geleden dat ik u de eerste keer geschreven heb. Die eerste brief was een manier om mijzelf voor te stellen en daarom heb ik mijn hart geopend voor u en u laten zien wat er in was: Jezus, Maria, het Evangelie, de Kerk, de Regel, Cîteaux, de Mens. Dit laatste woord was volledig inclusief, het betekende man en vrouw. Deze zeven woorden waren de aanleiding voor een tweede brief over de cisterciënzer School van Liefde. Beide brieven waren jeugdige en bezielde getuigenissen.

Vandaag, nadat ik zoveel heb meegemaakt en beleefd, voel ik mij nog helemaal dezelfde als vroeger en ook nogal verschillend. De jaren gaan niet ongemerkt voorbij hoewel het meest persoonlijke en wezenlijke altijd blijft.

In deze brief wil ik met u delen wat er in mijn monastieke identiteit constant gebleven is en een kernmerk is van mijn persoonlijke identiteit. Ik wil een getuigenis geven en tezelfdertijd traditioneel zijn. Met woorden van de Vaders wil ik u meedelen wat ik gedaan heb sinds mijn intrede in het klooster, en meer nog, sinds ik gevraagd werd voor de dienst van Generale Abt.

Ik hoop dat dit alles u zal helpen voor reflectie en evaluatie voor de spiegel van de Heer, zoals ook het schrijven van deze brief mij geholpen heeft.

1. Uitnodiging en antwoord.

Een van de woorden van de Heer dat mij altijd bijgebleven is sinds mijn noviciaat is het volgende: *Zoekt Mij en gij zult leven* (Am 5,7). Misschien is het daarom dat ik altijd in mijn hart hoor: *Zoekt mijn Aanshijn* (Ps 27,8).

Dit zoeken is niet nutteloos of leeg, integendeel het geniet van een belofte van ontmoeting en ontdekking: *Als gij Mij zoekt, met heel uw hart zoekt, zult gij Mij vinden* (Jer 29,13; Dt 4,29). Een belofte die, zoals we zien, vraagt om een totale inzet *met heel uw hart zoekt*. Of met de woorden van de psalmist die zo dikwijls weerklinken in ons gebed:

-U bent mijn God, ik zoek naar U, mijn ziel heeft dorst naar U, mijn lichaam smacht naar U, dor als een land dat smakt naar water (Ps 63,2).
-Zoals een hinde om waterstromen schreeuwt, zo schreeuwt mijn ziel naar U, mijn God (Ps 42,2).

Maar het belangrijkste voor mij was niet de inspanning van het zoeken, maar de gratuïteit van het vinden. Inderdaad: *God is goed voor wie Hem zoekt* (Lam 3,25), maar nog meer: *Hijzelf zoekt ons* (Joh 14,3) en Hij vraagt ons zelfs dikwijls: *Wie zoekt gij?* (Joh 20,15).

Het monastieke leven van alle tijden, en mijn eigen leven, gevoed in deze grote traditie, heeft zichzelf begrepen op basis van de tweeterm zoeken en vinden. Twee bijbelteksten vormen een programma:

-Zij zijn het die de Heer zoeken, die zoeken uw Aanschijn, God van Jacob (Ps 23,6)
-Des nachts op mijn bed zocht ik mijn zielsbeminde(...) zal ik mijn zielsbeminde zoeken (...) zal ik mijn zielsbeminde vinden (Hoogl 3,1-5)

In zijn Regel voor monniken en monialen beschouwt **Sint Benedictus** het oprechte zoeken als een van de fundamentele criteria voor het onderscheiden van de roeping: *Hij moet zorgvuldig toezien of de kandidaat werkelijk God zoekt* (RB 58,7). En de kenmerken waaruit de waarachtigheid van het zoeken blijkt zijn *ijver voor het werk Gods, voor de gehoorzaamheid en voor de beproeving van zijn nederigheid* ((*opprobria* =volgens Basilius Reg 6: *huiselijke diensten*). Dit wil zeggen: zich daadwerkelijk geven aan wat het monastieke leven maakt tot een leven dat gericht is op het zuivere en voortdurende gebed en tot een school van goddelijke dienst in broederlijke gemeenschap. Het concrete zoeken naar God zet het verlangen om in een praxis en laat zo zien dat het verlangen naar God oprecht is.

Voor de novice en voor ons allen die blijven volharden op de monastieke weg veronderstelt dit natuurlijk de gelovige zekerheid dat God ons gezocht heeft en ons blijft zoeken om ons gelukkig te maken: *En terwijl de Heer temidden van al die mensen wie Hij dit toeroept zijn arbeider zoekt, spreekt Hij nogmaals: "Wie is de mens die naar leven verlangt en goede dagen wenst te zien?"* (Prol 14-15; Cf 27,8-9).

Onze **cisterciënzer traditie** heeft altijd het Hooglied beschouwd als een contemplatief bruidsgedicht. Dat was de mening van Bernardus van Clairvaux, Willem van Sint Thierry, Gilbertus van Hoyland, Johannes van Ford en Godefridus van Auxerre. Zo zagen het ook Lutgardis, Mechtildis, Gertrudis en zoveel anderen. Zo heb ik het ook, na verloop van tijd en met het openstaan voor de gave van God, geleidelijk ontdekt. En dit betekent juist: *God alleen zoeken en ter wille van Hem alleen dat is ongetwijfeld het volkomen schone gelaat hebben onder de twee aspecten van zijn intentie (het voorwerp: wat men zoekt; en de reden: waarom men zoekt) en dit is het geheel eigen kenmerk van de bruid.* (Bern Hoogl 40,3)

Psalm 23,6 wordt dikwijls gebruikt door onze Vaders om de monniken te identificeren. Deze tekst van Bernardus spreekt altijd tot mijn hart: *Wij staan hier niet de hele dag werkeloos. We weten heel goed wat we zoeken en wie ons gehoord heeft: we zoeken God en we zien uit naar*

God (...) Nu genieten we van de mogelijkheid om te zoeken en te vinden: “Zoekt de Heer nu Hij te vinden is; roept Hem aan nu Hij nabij is (Is 55,6) (...) “Goed zijt gij Heer, voor de ziel die U zoekt!” (Lam 3,25). En als Gij zo zijt voor wie U zoekt, hoe veel te meer voor wie U vindt? (...) Broeders zoekt, “zoekt de Heer en zijn macht, zoekt met volharding zijn aanschijn” (Ps 104,4). “Zoekt de Heer en uw hart zal leven” (Ps 68,33). Mijn ziel zal leven voor Hem want zij is gestorven voor de wereld; wie daarentegen leeft voor de wereld leeft niet voor Hem. Laten wij Hem zo zoeken dat wij Hem altijd zoeken en dat Hij, als Hij ons komt zoeken over ons zegt: “Dat is het geslacht van hen die de Heer zoeken, die het gelaat zoeken van de God van Jacob” (Ps 23,6). (Bern Div 4,1-5).

Van wie jaren lang de geschriften van de abt van Clairvaux overwogen hebben heb ik geleerd dat men zijn leer kan samenvatten als “het wederzijdse zoeken tussen God en de menselijke persoon die geschapen is om te beminnen, en daarom bestaat zijn leer uit het vertellen van een liefdesgeschiedenis”. Heel dit avontuur van het liefdevolle zoeken is goed samengevat in de sermoenen 80-85 over het Hooglied, sermoenen die handelen over de tekst van het Hooglied: “Ik zocht mijn zielsbeminde” (Hoogl 3,1).

Het theoretische en praktische programma van de *Schola Caritatis* van Cîteaux concentreert zich op dit wederzijdse zoeken in liefde, dat geworteld is in het beeld van God en de gelijkenis die verloren was, maar teruggevonden wordt door de gelijkvormigheid met Christus. De ondervinding heeft mij laten zien dat mijn “innerlijk leven” hierin bestaat: aandacht voor de Heer en gericht zijn op Hem die mij zoekt en bemint. Ik zoek met verlangen en vind in liefde. De monastieke observanties staan ten dienste van mijn zoeken-vinden en van de wederzijdse liefde met de Heer, en zijn er tezelfdertijd de uitdrukking van.

Willem van Sint Thierry, een grote vriend van mijn vriend Bernardus van Clairvaux, leerde mij zo te bidden: *Heer, ik zal uw gelaat zoeken als ik kan en voor zover Gij mij bekwaam maakt. Heer, ik zal altijd zoeken naar Uw gelaat. Heer mij God, mijn enige hoop, luister naar mij, laat mij niet moe worden U te willen zoeken. Laat mij U altijd ijverig zoeken. Geef mij de kracht om U te zoeken, nu Gij mij het verlangen gegeven hebt om het te doen, en als ik niet meer kan, vermeerder dan het verlangen dat Gij mij gegeven hebt. Laat mij altijd aan U denken, U kennen en U vurig beminnen. O God, Heilige Drievuldigheid, hervorm mij om de volheid te bereiken die Gij kent, en waarvoor Gij mij volgens uw beeld geschapen hebt, om zo steeds op passende wijze aan U te denken en U werkelijk boven alles te beminnen (Enigm. 3,23).*

2. Biddend zoeken.

Het gebed, in al zijn vormen en uitdrukkingen, is voor mij prioritair geweest in de ervaring van het zoeken en het vinden van God in Christus. Sint Benedictus is hierover zeer duidelijk als hij de raad geeft: *Allereerst, welk goed werk je ook onderneemt, vraag Hem in een volhardend gebed dat Hij het tot een goed einde brengt (...) En als er iets niet mogelijk blijkt te zijn voor onze natuur, vragen we dan aan de Heer, dat Hij ons met zijn ge genade wil bijstaan (Prol 4;41). En nog korter: Er mag niets boven het werk Gods gesteld worden (RB 43,3). Graag luisteren naar geestelijke lezingen en zich dikwijls ter aarde buigen om te bidden (RB 4,55-56).*

Ik wil nu nog iets zeggen over de monastieke ervaring van het gebed als relatie, communicatie en communio met God.

Deze ervaring is gebaseerd op ons persoon zijn. Als menselijke personen zijn wij één in relatie, wij zijn dus dialogale wezens. Onze inherente bekwaamheid tot communicatie vraagt om existentiële communio. Onze nood aan communio kan maar verzadigd worden door de eenheid met het Absolute wezen: God.

Maar het gebed is niet op de eerste plaats een psychische of psychologische activiteit, het is een theologale activiteit. Het gebed begint in God en door zijn genade zet het zich verder in ons als gesprekspartners.

Als we bidden in staat van genade, als vrienden of bruiden van God, treden we in relatie met Hem door het levend geloof, dit wil zeggen door een geloof dat leeft door de liefde of een verliefd geloof. Als we daarentegen – wat God verhoede - zouden bidden in zonde, buiten de staat van genade, omdat we de Heer verloochend hebben, dan bidden we met geloof maar zonder liefde, met een geloof dat dood is want het leeft niet door de liefde.

De vier essentiële elementen die vorm geven aan mijn en uw gebedsleven zijn de Eucharistie, het getijdengebed, de *lectio divina* en de *intentio cordis*. Het geestelijke doel van ons monastiek leven wordt vooral duidelijk in de liturgie, die zich verder zet en verinnerlijkt in de *lectio* en het stille persoonlijke gebed. In een paar brieven heb ik u vroeger gesproken over de Eucharistie (1994) en de *lectio divina*. Daarom zal ik nu alleen maar een kort woord zeggen over het getijdengebed en de *intentio cordis*.

2.1. Getijdengebed

Het lijkt geen twijfel dat het getijdengebed de ruggengraat is van onze monastieke dag en een van de pilaren van ons voortdurend gebed. Daardoor vervallen we gewoonlijk, behalve de aspiranten en de novicen, op dit gebied tot een routine. Het is bijgevolg nuttig ons van tijd tot tijd te motiveren opdat het in geest een waarheid een offer van lof en voorspraak zou zijn, in gemeenschap met de broeders en zusters en met de Hogepriester Christus.

Altijd bewust van onze zwakheid, geeft de Patriarch Benedictus mij een dubbele raad om te ontkomen aan deze gewoonte of het gedrag van een robot, die we routine noemen.

De eerste raad, geïnspireerd door het woord Gods, citeer ik u in het Latijn: **Psallite sapienter** (RB 19,4). De vertalingen van Psalm 47(46), waar deze woorden staan, verschillen nogal sterk van elkaar, en hetzelfde geldt voor de vertalingen van de Regel. Welke raad geeft Abt Benedictus mij hier? Uit wat men mij onderwezen heeft heb ik het volgende geleerd en ook zelf onderwezen:

-Psalmodiëren met eerbied, respect en vreeze Gods; dit is een vorm van nederigheid en het begin van de wijsheid. Dit alles plaatst ons op de juiste wijze voor de goddelijke aanwezigheid.

-Alles keurig uitvoeren en regelen (tonen, stilte, lezingen...) zodat er rust en vrede is tijdens het Opus Dei. Voor spontane tussenkomsten geldt dat ze moeten dienen tot stichting van de naaste of de biddende gemeenschap.

-Gevoel en smaak hebben voor de geestelijke zin (allegorische, tropologische en anagogische) van de psalmen die we zingen. Dit betekent niet dat we aan exegese moeten doen tijdens het officie, maar wel dat we Christus bij ons aanwezig laten zijn.

-Het genoeg van de Heer die naar ons luistert stellen boven ons eigen genoeg als we zingen voor Hem. Zo stellen we ons zelf en ons eigen belang niet in het centrum.

Sommigen denken dat deze twee woorden, *psallite sapienter*, maar een anticipatie zijn van wat er op volgt, namelijk de tweede raad die Sint Benedictus ons geeft: **Ut mens nostra concordet voci nostrae** (RB 19,7). In deze woorden vond ik altijd een ascetisch-mystieke weg die begint met aandacht en eindigt met *communio*. Kort samengevat:

-Aandacht geven aan de woorden en er zich rekenschap van geven dat we verschrikkelijke waarheden zeggen, die de Heer ons doet zeggen, met inbegrip van de vloek- en verwensingspsalmen.

-Hetgeen we zeggen ernstig nemen zodat we de psalmen vertalen in onze daden en gedragspatronen: Help u zelf, zo helpe u God.

-Ons afstemmen op de broeders die het *Opus Dei* meevieren zodat we met allen een van geest en een van hart worden, totdat we allen samen tot het Eeuwig Leven geleid worden.

-Ons afstemmen op de enige Bidder zodat er maar één Bidder is. Dit is het ogenblik waarop er in de hemel een grote stilte is.

De volgende tekst van de abt van Clairvaux helpt mij om wat ik juist gezegd heb samen te vatten en ook om over te gaan naar het volgende thema. Hierbij merken we op dat Sint Bernardus datgene wat Benedictus zegt over het individueel gebed, zowel op het *Opus Dei* toepast als op het privaat gebed:

Over de eerbied bij het gebed is in het kapittel een passage gelezen uit de Regel, die omwille van zijn gezag zeker uw aandacht getrokken heeft. Ik maak van de gelegenheid gebruik om u in korte woorden iets te zeggen over het gebed. Ik geloof dat sommigen bij het gebed soms dorheid of sufheid van geest ervaren. Ze bidden alleen met de lippen, zonder te denken aan wat ze zeggen of aan wie ze het zeggen. En de reden is dat ze naar het gebed gaan uit routine, zonder de vereiste eerbied en voorbereiding. Het enige waaraan de broeder moet denken als hij naar het gebed gaat is dit woord van de profeet: “Ik treed binnen in de wonderbaarlijke tent en het huis van de Heer” (Ps 41,5). Waarlijk, tijdens het gebed moeten we binnentreden in het hemelse hof, waar de Koning der koningen gezeten is op een troon van sterren, omgeven door een onuitsprekelijke en ontelbare menigte van gelukzalige geesten (...) Met welk een eerbied, vrees en nederigheid moet deze arme kikker (vilis renancula) dan niet naderen, als hij uit zijn poel kruipt? Hoe zal hij beven en nederig smeken, met wat een zorg en aandacht van heel zijn wezen zal dit armzalige mannetje verschijnen voor de glorievolle majesteit, in tegenwoordigheid van de engelen en te midden van het gezelschap der verzamelde heiligen? Alle handelingen vragen veel aandacht, maar vooral het gebed. Zoals onze regel zegt: elk ogenblik en op elke plaats ziet ons de Heer, maar vooral tijdens het gebed. Het is waar dat we altijd door Hem gezien worden, maar nu bieden wij ons aan en komen naderbij om rechtstreeks met God te spreken. Hij is overal, maar als we bidden is Hij in de hemel, en als we bidden moet onze geest daar zijn. Onze geest wordt immers niet tegengehouden door het dak van de bidplaats, of door de atmosfeer, of door de dikke wolken, maar hij doet wat Christus ons geleerd heeft: bid zo, Onze Vader die in de hemel zijt (Bern Div 25,7-8)

2.2. Intentio cordis

De eerste benedictijnse mysticus, Sint Benedictus zelf!, is geen “theoreticus” over het persoonlijke en private gebed. Als een praktische man geeft hij ons echter wel enige

oriëntaties vanuit zijn persoonlijke en communautaire ervaring. Deze oriëntaties vinden we vooral in het hoofdstuk van zijn Regel over de *bidplaats* van het klooster (RB 52). De eenvoud van onze Patriarch, in tegenstelling tot het artificiële van zoveel moderne gebedsmethoden, heeft vanaf de eerste dag mijn hart gewonnen: *dat hij binnenga, eenvoudigweg, en bidde... met inzet van zijn hart* (RB 52,4).

Wat Sint Benedictus suggereert en onderwijst met betrekking tot het *private gebed met grotere ingetogenheid*, versta ik, samen met de cisterciënzer traditie, in termen van verlangen, affectie en liefdevolle toegenegenheid, opgewekt door de goddelijke genade. De volgende twee teksten steunen mijn opvatting:

-Het gebed is een liefdevolle verbondenheid van de mens met God, een vertrouwelijk en devoot gesprek, waarbij de verlichte ziel rustig blijft om zolang van God te genieten als Hij het toelaat (Willem, Gulden Brief, 179)

-Het gebed vervult de functie van de mirre en van de wierook. Eerst verzamelt het de gevoelens en bindt ze samen in hem die bidt; daarna maakt ze hen los en voert ze tot God. Wat is er meer gelijk de werking van de mirre, dan wanneer er een dergelijke stap is naar de eenheid met God? En wat is er meer gelijk wierook dan zulk een mededeling van een zekere goddelijke affectie? (Gilbertus van Hoyland, Hoogl 28,7)

Dit gebed moet frequent zijn en opportuun: met ijver en op de passende uren. Hierover zegt Sint Bernardus ons op het einde van zijn leven: *De gunstigste en meest geschikte tijd is wanneer men volledig vrij is, vooral wanneer er 's nachts een diepe stilte heerst. Dan is het gebed vrijer en zuiverder. "Sta op in de nacht, bij het aflossen van de wacht, stort uw hart uit als water in tegenwoordigheid van de Heer"* (Lam 2,19). *In het verborgene stijgt het gebed op tijdens de nacht, alleen gekend door de Heer en door de engel die het verzamelt en aanbiedt op het altaar van de hemel. Het is aangenaam en helder, met de rode tint van de schroom. Het is zuiver en oprecht, niet verstoord door enig geschreeuw. Het is zuiver en veilig, zonder het stof van aardse zorgen, zonder een lovende blik, of een andere vleiende bekooring. Daarom ook zocht de bruid, die zo schroomvallig en behoedzaam is, de afzondering van het bed en de nacht om te bidden, of het Woord te zoeken,, wat hetzelfde is* (Bern Hoogl 86,3).

We zien in deze tekst van Bernardus dat het zoeken van het Woord vooral gebeurt in het gebed. En we onthouden ook het beeld van het uitgestorte water dat verwijst naar de uitstorting van het hart of de *intentio cordis*.

De abt Gilbertus van Hoyland, zoals de abt van Clairvaux, leert ons dat de uren van de nacht gunstig zijn voor de uitstorting van het hart of de *intentio cordis* in het gebed: *Zelfs de tussentijden tussen de nachtelijke in gemeenschap gezongen uren worden niet doorgebracht in nietsdoen. O goede God, dit is het uur van de nacht die geen nacht kent, omdat deze nacht helder wordt om mij vol vreugde te verlichten* (Ps 138,11). *Deze gebeden gebeuren privaat, maar ze bidden niet voor private dingen. Ze bidden met zachte stem, maar de geest is zeer intens en deze stille gebeden zijn zeer krachtig. Soms verliest een vurig gebed de stem, maar wat ontspringt aan een zuiver en vervuld hart heeft geen woorden nodig om zich uit te drukken. De enige liefde die weerklinkt aan de oren van God misprijst het geluid van materiële woorden die wel een steun zijn voor de beginneling, maar een hinderpaal voor wie volmaakt bidt.* (Gilb Hoogl 23,3)

Ik herinner mij dat ik als abt van Azul eens Constitutie 22 van de Orde aan het uitleggen was en dat een broeder mij toen op de proef stelde met de vraag: "In weinig woorden: wat is

intentio cordis?” Om mijn onwetendheid te verbergen nam ik tijd om te antwoorden en consulteerde ik een Australische monnik, die mij verwees naar de traditie. Hier is mijn antwoord van gisteren en van vandaag.

De verwijzingen naar de *intentio cordis* die we vinden in de Gesprekken en de Instellingen van Cassianus, en ook in de Regel van Sint Benedictus (RB 18,1; 35,17; 48,18; 58,6), doen ons besluiten dat wanneer onze Patriarch ons uitnodigt om te bidden met uitstorting van ons hart, hij ons uitnodigt om te bidden met een hart, dat één geworden is en gericht naar God. We kunnen dit onderverdelen in aandacht, streven, vurigheid:

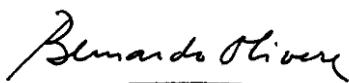
- Geïntegreerd hartelijk en vurig streven naar God.
- Intense uitstorting van een onverdeeld en op God gericht hart.
- Inwendige gespannen en ontspannen aandacht voor God.

Dat is het inderdaad wat de Zalige Gabriëlla Sagheddu deed op de dag van haar monastieke professie: *Ik dank U met heel de aandrang van mijn ziel en bij het uitspreken van de heilige geloften geef ik mij volledig aan U over.* (Gebed geschreven voor de dag van haar professie, 31/10/1937). Het gaat tenslotte om het zuivere gebed van een hart, dat een zuiver leven wil leiden dat zich opent voor het voortdurend gebed.

Zo beschouwd is de *intentio cordis* de tweelingzuster van het geestelijk verlangen dat alleen zijn vervulling vindt in het Leven en het geluk van God. Het is dat wat Sint Benedictus mij leert en mijn zoeken elke dag motiveert: *met heel de geestelijke drang naar het eeuwig leven verlangen* (RB 4,46).

En we kunnen reeds besluiten. Sommigen van u hebben mij gevraagd wat ik denk te doen na mijn ontslag. De vraag verrast mij. Het antwoord lijkt mij evident: teruggaan naar het klooster van mijn professie en blijven zoeken naar de Heer en Hem vinden, tot zijn glorie en ons geluk.

Met hartelijke groeten in Maria van Sint Jozef.

Bernardo Olivera
Generale Abt